

Ilmastoterapia 1 – matkustaminen

Pekka: Anna, mikäs tänään on mielen päällä?

Anna: Tänään olen miettinyt kesälomaa, reissuja ja matkustamista. Sitä, että olisi kivaa lähteä kavereiden kanssa reissuun, mutta en pysty lähtemään minnekään lentomatkalle. Ahdistaa tieto siitä, että yksi mannertenvälinen lento on enemmän kuin vuoden päästöni. Itse asiassa rakastan aurinkoa, lämpöä, valkoista hiekkaa ja hiekkarantoja. Näin talvella ankeassa Suomessa olisi mielettömän siistiä päästä lähtemään pari viikoksi jonnekin lämpöön vain lillumaan.

Olen Anna Sjövall, 37-vuotias helsinkiläinen ja ilmastoterapian tarpeessa.

Ilmastoterapia, ilmastoterapia, ilmastoterapia.

Tämä podcast on nimeltään Ilmastoterapia. Tätä julkaisee HSY:n Ilmastoinfo. Ilmastoterapeuttina sarjassa on Pekka Sauri. Tänään minua ahdistaa lentomatkustus. Tänään kanssani on keskustelemassa Timo Wright, elokuvantekijä. Tervetuloa Timo.

Timo: Kiitos, hauskaa olla täällä.

Anna: Olet tunnettu siitä, että matkustat maata pitkin. Milloin sinusta tuli maata pitkin matkustaja? Käsittääkseni et juurikaan enää lennä, ainakaan Euroopan sisällä. Mikä sinun taustasi siihen on?

Timo: Noin kymmenisen vuotta sitten laittelin jotain banaaninkuoria kompostiin. Rupesin miettimään tämän järkevyyttä, että jos kuitenkin lentelee jatkuvasti, niin onko tällainen pieni teko tärkeä vai pitäisikö mieluummin tehdä ilmaston ja hiilipäästöjen kannalta jotain isompaa. Ajattelin kokeilla, että voisinko olla lentämättä Euroopan sisällä. Sen piti olla alun perin vain testi, katsoa, onko se mahdollista. Sitten siitä tuli tapa, joka on kestänyt kymmenisen vuotta. Se on ollut tosi hauskaa ja viime vuosina olen matkustanut varmaan enemmän kuin aikaisemmin. Eli testistä tuli jos ei elämäntapa niin ainakin pidempi projekti.

Anna: Mielenkiintoista kuulla, että matkustat nykyään enemmän. Oma taustani on sellainen, että olin saanut ilmastoherätyksen jo aikaisemmin ja lumilautailun kautta matkustin aika paljon. Mittasuhteet avautuivat minulle, juuri tuo, mistä puhuit. Vaikka kuinka lajitteisin kaiken, on lentämisellä kuitenkin massiivinen ympäristövaikutus. Kiinnostaa tietää tuliko sinulle silloin selväksi, kuinka paljon lentäminen kuormittaa?

Timo: Lentäminen on tietenkin vain osa meidän kokonaishiilidioksidipäästöistämme. Se on laajasti katsottuna hyvin pieni, mutta henkilökohtaisella tasolla se saattaa olla monilla hyvinkin iso. Ajatus oli se, että jos haluan vähentää henkilökohtaisia hiilidioksidipäästöjäni, se tapahtuu helpoiten niin, että vähennän lentämistä tai jätän sen kokonaan pois. On paljon asioita, joihin on vaikea vaikuttaa, esimerkiksi siihen, mistä kaukolämpö tulee tai laskenko lämpötilaa asunnossa jonkin verran. Nämä ovat kaikki tärkeitä asioita ja niillä on yllättävän iso merkitys, mutta suhteessa siihen, että kaukolento saattaa olla pari tuhatta kiloa, on henkilökohtaisella tasolla iso ero, jos sen tekee tai ei tee. Varsinkin jos lähdemme tavoittelemaan niitä hiilidioksidipäästötavoitteita, joita on nyt asetettu. Ei riitä pelkästään, että jätämme lentämättä, pitää tehdä muitakin asioita. Myöskään ei riitä pelkästään se, että teemme asioita henkilökohtaisella tasolla. Tarvitaan sekä henkilökohtaisia

toimenpiteitä että poliittisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia toimenpiteitä. Minulle tuli kyllä suurena yllätyksenä se, miten isot päästöt lentämisestä tulee nimenomaan henkilökohtaisella tasolla.

Anna: Nostit esiin henkilökohtaisen tason. Välillä tuntuu, että puhutaan vain siitä, että lentoliikenne vastaa vain vaikka neljää prosenttia globaaleista ilmastopäästöistä. Mutta kun katsotaan keskiwertosuomalaisen päästöjä vuosittain, ne ovat on noin kymmenen tonnia. Kun lentää Thaimaahan kerrankin vuodessa, niin se on noin neljä tonnia siihen päälle. Eli vaikka kuinka olisi vegaani, vaikka kuinka ei autoilisi, voi lentämisellä nostaa omaa ilmastovaikutustaan heti moninkertaiseksi. Mitä olet mieltä, tietävätkö ihmiset nämä mittasuhteet? Pitäisikö tästä keskustella enemmän?

Timo: Yleisellä tasolla en tiedä, mitä ihmiset ajattelevat. Huomaan kyllä sen, että mediassa ja muualla kahvipöytäkeskusteluissa puhutaan nyt paljon enemmän matkustamisen hiilidioksidipäästöistä ja ylipäänsä hiilidioksidipäästöistä. Se on aihe, joka tuntuu kiinnostavan ja huolestuttavan ihmisiä ja herättää paljon ajatuksia ja kysymyksiä. Jos vertaa vaikka viidentoista vuoden taakse niin luulen, ettei silloin ajateltu näitä asioita siinä määrin. Nyt onneksi ajatellaan. Kysymys on se, mitä siitä ajattelusta konkreettisesti seuraa. Mutta huomaan, että selkeästi on kiinnostusta. Jos miettii vaikka Facebookin Maata pitkin matkustavat -ryhmää, jossa on tällä hetkellä yli 20 000 ihmistä. Se on aika paljon ja tullut hyvin lyhyessä ajassa. Eräs lehtitalo julkaisi jonkun yksittäisen maata pitkin matkustamisen erikoisnumeroisen. Myös Hesari ja muutkin kirjoittelevat aiheesta ja Ruotsissa on vieläkin isompia liikkeitä tämän suhteen. Kiinnostusta selkeästi on ja ihmiset ovat kiinnostuneet miettimään. Uskon, että ihmiset voivat myös matkustaa vähähiilisemmin ja löytää sille vaihtoehtoja.

Anna: Totta, ja Ruotsissahan lentäminen on vähentynyt. Se on osittain lentoveron ansiota, mutta ruotsalaisilla on myös *flyg skamia*, lentoahdistusta. Olen lukenut, että tietoisuus asioista olisi vähentänyt lentämistä jonkin verran. Mutta samaan aikaan Suomessa lentäminen lisääntyy. Eli tekojen ja asenteiden välillä on joku aukko vielä.

Timo: Olen ymmärtänyt, että Suomen ja Ruotsin ero on myös siinä, että Ruotsista sentään pääsee maitse vähän nopeammin vaikkapa Keski-Eurooppaan. Suomesta täytyy aina päästä jonkun pienen rapakon yli ja se hankaloittaa asiaa. Tukholmasta pääset Hampuriin tai Berliiniin saman päivän aikana, mutta Suomesta se ei oikein järjesty, jolloin siitä reissusta tulee monimutkaisempi. Eli nopea piipahdus vaikka Berliiniin ei ole Suomesta katsottuna on aivan niin yksinkertaista kuin se on Tukholmasta tai muualta Ruotsista. Se on osittain se syy, koska olemme vähän kuin pussin perällä, jos katsotaan Keski-Euroopan suuntaan. Mutta onhan toisaalta muitakin suuntia. Täältä voi mennä pohjoiseen, itään ja vaikka etelään, vähän joka suuntaan. Matkustuskohteita voi katsoa uudella tavalla. Ainoa suurkaupunki Helsingin lähellä on Pietari, eikä Tukholma. Pietari oikeasti suurkaupunki, eikä sinne matkusta täältä kuin nelisen tuntia. Mutta se ehkä vaatisi vähän erilaista ajattelua, että siihenkin suuntaa voi mennä, eikä lähdetäkään Lontooseen, Keski-Eurooppaan tai muualle, joita ihmiset yleensä ajattelevat lomakohteina.

Anna: En ole itseasiassa ajatellut tuota, että Ruotsista on paljon helpompi lähteä maitse. Varmaan se on minuunkin vaikuttanut, olen matkailut enemmän yöjunalla ja junalla Suomessa. Pitäisi varmaan muuttaa sitä ajattelua.

Timo: Sen olen itse huomannut tässä vuosien varrella, että silloin kun aloitteli, oli informaatiota matkustamisesta tarjolla aika vähän. Nyt sitä on joka paikassa, netissä ja muualla, miten pääsee nopeimmin vaikkapa Helsingistä Kööpenhaminaan tai Hampuriin tai Berliiniin. On erilaisia kikkoja.

Käytän Berliiniä esimerkkinä, koska sinnehän moni nuori kaupunkilainen haluaa. Itse matkustan sinne niin, että menen ensin junalla Turkuun. Lähdän viiden aikoihin töiden jälkeen. Turun satamasta lähtee yölaivoja, jotka saapuvat aamukuudelta perille. Se ei ole tavallaan matkustamista, koska nukun siellä laivassa. Tukholmassa hyppään junaan, joka lähtee klo 7.30 tai 8.30 riippuen siitä, haluanko käydä aamukahvilla jossain. Olen Hampurissa kuuden tai kahdeksan aikoihin riippuen siitä, haluanko pysähtyä Kööpenhaminassa lounaalla. Matkustustunteja tulee yllättävän vähän. Näin kun laskee, menee matkaan vähän enemmän kuin yksi työpäivä. Jos nettiyhteydet ovat hyviä ja jos on semmoinen työ, että on mahdollista työskennellä yksi päivä junassa, niin hukka-aikaa ei välttämättä kerry kauheasti. Voi vähän juksata itseään tai ajatella asiaa eri tavalla. Vähähiilisesti matkustaminen vaatii paria eri asiaa: se vaatii ajatusmuutosta siinä, miten aikaa käytetään ja se vaatii enemmän rahaa, koska maata pitkin matkustaminen on kalliimpaa eikä sille valitettavasti ole mitään vaihtoehtoa. Se vaatii myös aikaa. Siinä on kysymys siitä, miten oma elämä mahdollistaa sen suuremman ajankäytön lentämiseen verrattuna.

Anna: Timo, nostit esiin sen, että maata pitkin on kalliimpaa matkustaa. Käsittääkseni eduskunnassa on käsittelyssä lentovero-kansalaisaloite. Tilanne on vielä se, että lentämistä ei veroteta ollenkaan ulkomaanmatkojen osalta tai polttoaineen osalta. Ainoastaan kotimaan lennoissa Suomessa on arvolisävero. Eli lentäminen on vähän kuin vapaa matkustaja edelleen. Kun sen käsittää niin se on oikeastaan aika järjetöntä. Miten voi vielä tänä päivänä olla näin? Mitä sinä olet mieltä lentoverosta? Jos se olisi Ruotsin mallin mukainen, puhuttaisiin muutamista kympeistä matkalippua kohden.

Timo: Yhteiskuntamme ohjaa ihmisiä erilaisiin kulutuskäyttäytymisiin veroilla ja muilla. Minusta on ihan perusteltua, että on olemassa myös tällainen tapa ohjata samalla tavoin kuin ohjataan vaikkapa karkkiverolla tai muilla veroilla. Näen tärkeänä, että lentäminen olisi vähän kalliimpaa, ainakin samassa suhteessa kuin muut matkustusmuodot. Lentämistä tuetaan epäsuorasti myös muilla tavoilla. Näen kyllä, että se on tärkeä asia. Silloin syntyy ehkä kapitalistisesti ajateltuna reilumpi vertaus, että voit valita kahden eri matkustusmuodon välillä, jos ne ovat vähän lähempänä toisiaan ja voivat aidosti kilpailla. Lentomatkustamisen kanssa on vaikea kilpailla, jos kerosiinia ei veroteta. Näen, että se on tärkeä asia. Sitä tietenkkin monet vastustavat eri syistä: se rokottaa keskiluokkaa tai köyhempiä, pääseekö nyt kerran vuodessa lomamatkalle? Ymmärtääkseni Suomessa suurin osa matkustamisesta tapahtuu rikkaamman väestön toimesta. On tavallaan hieman populistinen väite, että tässä kärsisi stereotyyppinen köyhä. Ehkä oleellisempaa on se, että teemme koko ajan valintoja, jossa ihmisten käyttäytymistä ohjataan veroilla. Minusta on erittäin hyvä idea ohjata ihmisiä vähemmän kuluttavaan matkustamiseen.

Anna: Minullakin on sellainen käsitys, että jos mennään karusti sanottuna Helsinki-kuplan ulkopuolelle, niin ei välttämättä Suomessakaan ihmiset lennä joka vuosi mihinkään. Väittäisin, että se on tietty keskiluokka, joka lentää, eli pieni osa ihmisistä. Silloin niitä ihmisiä ei tueta. Tuo on minusta hyvä vasta-argumentti sille, etteivät köyhät voisi enää lentää. Eivät he ole niin paljoa lentäneet nytkään. Itse usein kysyn, mikä olisi kohtuullista? Pitääkö lentäminen lopettaa kokonaan vai voisimmeko lentää vähän harvemmin ja kerätä siihen rahaa?

Timo: Jos ajatellaan lentämistä, on halvasti lentäminen suht uusi ilmiö. Ymmärtääkseni halpalentoyhtiöt aloittivat vasta 90-luvulla. Siihen asti 80-luvulla reilaaminen oli suosittua siitä syystä, että se oli halvempi tapa matkustaa ja seikkailullisempaa. Pitkällä aikavälillä halpa lentäminen ja se, että se on ikään kuin kaikille mahdollista, on aika uusi juttu. Voidaan kysyä elämässä muutenkin, minkälaisia elämyksiä pitää saada tai ovat tärkeitä? Onko tärkeämpää saada pieniä elämyksiä usein vai yksi isompi elämys? Tehdään se matka kerran vuodessa ja satsataan siihen pikkuisen enemmän elämyksellisyyttä. Se on tietenkkin kaikkien oma valinta, mutta voisin ajatella, että sellainen sitoutunut elämyksellisyys voi olla ehkä nautinnollisempaakin. Kaikilla on oma

näkemyksensä siitä, mikä heille on tärkeintä, välttämätöntä ja tarpeellista. Sitä on vaikea sanoa muiden puolesta.

Anna: Tuntuu, että matkustaminen on lisääntynyt paljon verrattuna vaikka 2000-luvun alkuun tai 90-lukuun. Maata pitkin voisi matkustaa ehkä harvemmin. Mikä on maata pitkin matkustamisen anti? Onko siinä hitaudessa jotain, mitä siitä voi saada?

Timo: Minulle siinä hitaassa matkustamisessa on useampikin tärkeä asia. Yksi on ehkä se, että elämme ajassa, jossa monesti pyritään tehokkuuteen. Pitää tehdä paljon ja näpertää menemään. Maata pitkin matkustaessa aikaa ikään kuin tuhlaillaan tarpeettomasti, mikä on tätä tehokkuusajattelua vastaan. Matkustin Japanista Suomeen lentämättä ja tulin yhtä soittoa Pekingistä Moskovaan junalla. Se oli aivan mahtavaa, koska minulla oli loputtomasti aikaa. Mitä tahansa teinkään, ei ollut väliä teinkö sen nopeasti vai en, koska se ei lyhentänyt perilletuloaikaa. Jos vaikka söin kuppinuudeleita tai -perunamuusia, saatoin käyttää sen yhden kupin tiskaamiseen jopa puoli tuntia, koska menin edestakaisin sitä junavaunua, hain kuumaa vettä toisesta päästä, kaadoin toisessa päässä veden vessanpyttyyn ja hain uudelleen vettä. Samaa teemme usein mökeillä, siellä vain ollaan. Jos on pitkiä lomia, ei jossain vaiheessa ole enää edes tylsää vaan ollaan vain hetkessä. Se liittyy meidän aikamme mutta myös läsnäoloon, että on ihmisten kanssa siinä tilanteessa eikä näprää kännykkää. On vain ja kuuntelee, mitä toinen sanoo ja niin pois. Minulle se on matkustamisessa sama asia. Olen siinä ja vain luen tai vain mietin ja katson ikkunasta ulos. Se on riittävän tärkeä ja voimakas asia, tietynlainen asioiden äärellä oleminen. Tuntuu, että se on ainakin itselle ollut tärkeää.

Anna: Kuulostaa ihan mahtavalta tuo ajan tuhlailu. Sitä meillä ei tosiaan ole, tai ainakin itse koen, ettei aikaa voi tuhlaa. Paitsi mökillä, kuten sanoit. Itse yleensä vietän 1-2 viikkoa joka kesä yksin mökillä.

Timo: Sehän on aivan mahtavaa. Olen itse onnekkaassa asemassa, koska olen freelancer ja yrittäjä, jolloin pystyn enemmän säättämään sitä, koska lähdän matkalle ja voin tehdä junassa töitä. Minulla on ollut usein junissa niin, että olen päätenyt juttelemaan ihmisten kanssa. Sellaisia kohtaamisia ei ole ollut niinkään lentokoneissa. En tiedä mistä se johtuu, mutta olen päätenyt kiinnostaviin keskusteluihin. Ollaan höpötely tunti tai kaksi, sitten ollaan erkaannuttu eikä olla koskaan enää nähty uudelleen. On saattanut olla hyvinkin kiinnostava keskustelu. Sellaisia on ollut enemmän junissa kuin lentokoneissa.

Anna: Olen ihan samaa mieltä. Junassa on ollut hyvin hauskoja kohtaamisia ihmisten kanssa, jopa Suomessa. On ollut merkittäviä kohtaamisia. Mainitsit jotain motiiveista. Kysyisin sinulta, miksi ihmiset yleensä matkustavat? Mitkä ovat olleet sinun motiivisi?

Timo: Minun motiivini matkustamiseen ovat karkeasti sanottuna joko työhön tai lomailuun liittyviä. Suurimmalla osalla nämä ovat varmaan ne vaihtoehdot.

Anna: Tarkennan vielä. Ymmärrän työmatkat, mutta mitä lomamatkailusta haetaan?

Timo: Varmaan se, että pääsee irti arjesta, näkee uutta, kokee uudenlaisia kulttuureita, tapaa ihmisiä, syö uudenlaisia kiinnostavia ruokia ja näkee paikkoja, joita ei muuten näkisi. Ne ovat tärkeitä elementtejä siinä, miksi ihmiset matkustavat. Ihmisillä on kautta aikojen ollut kiinnostusta mennä eteenpäin ja nähdä asioita, joita ei ole aikaisemmin nähnyt. Se on varmaan aika yleisesti jaettu tavoite tai toive, nähdä, mitä aidan toisella puolella tapahtuu ja minkälaista elämä on siellä.

Anna: Päästään vähän oman baksin ulkopuolelle ja tarkastelemaan omaa elämää erilaisesta perspektiivistä.

Timo: Ehdottomasti, se on nimenomaan tärkeää. Siellä on kiinnostavia juttua, omakin elämä on kiinnostavaa, miten ne liittyvät toisiinsa, voinko oppia tästä jotain. Ne ovat keskeisiä ajatuksia liittyen siihen, mitä on olla ihminen, joka on utelias, haluaa oppia ja nähdä. Meidän elämässä on pääjuonteena uteliaisuus, joka ehkä erottaa meidän jostain muista eläimistä, tai ainakin se on erilaista kuin muilla eläimillä. Menemme uteliaisuudessa pidemmälle, katsotaan, mitä sieltä mikroskoopista löytyy. Se on ihmisen kiinnostusta tuntemattomaan tai toiseen.

Ilmastoterapia, ilmastoterapia, ilmastoterapia.

Anna: Surettua se, että mitä sillä on väliä, että minä jätän lentämättä. Lentomatkestaminen lisääntyy koko ajan. Se, että minä olen tehnyt tällaisen valinnan ei ole hirveästi heijastunut omaa perhettä pidemmälle. Vaikka minä tekisin kaiken ilmastoystävällisesti, sillä ei ole mitään väliä. Voin jossain kohtaa tuntea vähemmän huonoa omaatuntoa, mutta se ei riitä mihinkään eikä auta isossa mittakaavassa. Enkä edes saa siitä loppujen lopuksi tyydytystä tai sellaista tunnetta, että minun on hyvä olla. Minun on hyvä olla vasta kun näen, että asiat menevät oikeaan suuntaan.

Pekka: Et ole kuitenkaan palannut lentämiseen?

Anna: Olen tehnyt Saksaan kolme lentoa vuoden 2005 jälkeen ystäviä näkemään. En ole lopettanut lentämistä ihan täysin, mutta lennän erittäin harvoin ja itselleni painavista syistä. Ystävyys on minulle niin tärkeä, että voin harvoin lentää. Minusta omien arvojen mukaan eläminen kuitenkin antaa tietyn merkityksen. Usein elämässä mietin, miltä minusta tuntuu sitten, kun olen vanha ja loppu lähestyy. Voinko olla siitä perspektiivistä tyytyväinen siihen, miten olen elänyt? Se antaa minulle voimaa ja motivaatiota elää arvojeni mukaan.

Pekka: Tässäkin on käytännöllinen ja armollinen lähestymistapa. Jos tykkäät valkoisesta hiekasta, lämmöstä ja auringosta, voit antaa itsellesi vaikka kerran viidessä vuodessa luvan tehdä sen. Ongelma on se, että ihmiset tekevät tätä rutiininomaisesti. Käydään joka talvi rantalomalla, Thaimaassa tai milloin missäkin. Jos siitä hommasta tekisi spesiaalin ja suunnittelisi sen vuosien päähän itselleen palkinnoksi. Mutta siinäkin on tämä kaikki tai ei mitään -aspekti. Pitäisi pystyä antamaan itselleen joku väljyys siihen, ettei tarvitse olla täydellinen. Varmasti on paljon ihmisiä, joita kuitenkin kaihertaa tämä ilmastoahdistus, josta tässä puhutaan. Ainakin sellaisille ihmisille tämän kaltainen suunnittelu ja pitkän tähtäimen palkitseminen jollain tällaisella reissulla saattaisi toimia.

Anna: Timo, voisitko antaa vinkin tai reseptin muutokseen ihmiselle, jota kiinnostaa lentämisen vähentäminen? Mistä voisi lähteä etsimään tietoa helposti tai mikä olisi helppo tai kiva teko?

Timo: Se on mahtavaa, että nykyään tietoa löytyy huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin. On sellainen sivusto kuin seat61.com. Siellä brittiläinen henkilö kertoo, miten päästään Lontoosta mihin tahansa päin maailmaa lentämättä. Vertaistukea löytyy myös Facebookin ryhmästä Maata pitkin matkustavat, jossa ihmisen kysyvät ja vastaavat. Sieltä löytyy paljon tietoa aiheesta. Myös aloittelijat voivat kysyä ns. tyhmiä kysymyksiä tai siellä voidaan jakaa hyvinkin eksoottisia vinkkejä. Siellä on paljon vertaistukea.

Anna: Onko siellä myös vinkkejä Suomessa matkustamiseen maata pitkin tai vinkkejä hienoista paikoista?

Timo: Siellä ryhmässä on paljon myös Suomeen liittyvää asiaa. Olemme unohtaneet puhua tässä siitä, että Suomessa on valtavasti hienoja matkustuskohteita. Täällä on monenlaista, jylhää luontoa ja vaikka mitä. Uskon, että Suomesta voi löytää upeita kohteita siinä missä muualtakin. Jos haluaa miettiä, mistä voisi aloittaa, ei ehkä kannata heti miettiä, että nyt minä en enää koskaan lennä. Voi vaikka lentää jonnekin ja tulla junalla takaisin tai liikkua junalla määränpäässä, jättää yhden matkan pois vuodessa tai muuta sellaista. Jokaisen pitää löytää se itselleen sopiva tapa. Jos se on liioittelua itselle, se jää myös tekemättä.

Anna: Entä sellaiselle henkilölle, joka on jo vähentänyt lentämistä ja haluaisi ottaa vielä seuraavan askeleen? Olisiko se poliittista vaikuttamista siitä, että polttoainetta aletaan verottamaan, vai mitä olet mieltä?

Timo: Ehdottomasti se, että yhteiskunnallisen ja ekologisen päätökset eivät voi olla vain yksittäisten ihmisten tai poliitikkojen tekemiä, vaan niiden pitää olla kaikkien yhteisiä. Kaikki voivat vaikuttaa omalla persoonallisella tavallaan. Voi äänestää, kirjoittaa omalle poliitikolleen tai liittyä jonkin järjestön tai puolueen toimintaan. Voi myös kokeilla erilaisia tapoja kertoa ihmisille erilaisista vaihtoehdoista, jotta ihmiset kuulevat niistä muiden kautta. On myös tärkeää löytää omaan elämäntilanteeseen soveltuvat keinot. Voi myös kirjoittaa juna- tai lentoyhtiöille kompensoinnista tai muista toimenpiteistä sen eteen, että matkustaminen on vähähiilisempää. Voi kirjoittaa Saksan rautatieyhtiölle ja kertoa, että yöjunat olisi tärkeää saada takaisin. Jos riittävän moni tekee näin, se voi jossain vaiheessa näkyä.

Anna: Ihan mahtava vinkki. Kiitos, Timo. Haluisitko lopuksi jakaa meille, mihin seuraavaksi tulet matkustamaan? Onko seuraava matka tiedossa?

Timo: On. Tarkoitus on mennä Japaniin ja takaisin maitse ja laivoilla. Katsotaan miten käy, tällä hetkellä kukaan ei tunnu tietävän, mitä seuraavaksi tapahtuu. Mutta se on seuraava etappi.

Anna: Onnea siihen reissuun!

Timo: Kiitoksia.

Anna: Kuuntelit Ilmastoterapia-podcastia, joka on nessesä ilmastoahdistukseen. Löydät sen muun muassa Spotifysta ja Apple Podcasteista.